

Konrad Olde Johannes Hagenius

Disputatio Philosophica de Infallibilitate Formalitatis Consequentiarum

Rostochii: Kilius, 1655

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn730138305>

Druck Freier Zugang

Ru phi 1655

Johannes Olderus Magen (Pust.)

Conrad Olderus (Pust.)

CUM DEO!
Disputatio Philosophica
de

Infallibilitate Formali-
tatis Consequentiarum,

Quam

Cum Consensu Amplissimæ Facultatis Philo-
sophicæ in Academia Rostochiensi

SUB PRÆSIDIO

M. CONRADI OLDII,

Hamburgensis

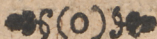
Placido Philosophantium [exami]

Subjiciet

JOHANNES HAGENIUS, Holsatus

Tempore solito ad Diem 7. Martij

in Auditorio Majori.

ROSTOCHII,

Typis NICOLAI RILII, Academ. Typog.

Anno M, DC. L. V.

VIRIS

Admodum Reverendis, Clarissimis

Humanissimis, Doctissimis

DN. TYCHONI à JESSEN, Cœnobii Vir-
ginei, quod Prezæ est, Pastori pientissimo,
vigilantissimo, meritissimo.

DN. JOHANNI PAULI, Ecclesiæ Præzensis
Pastori ut fidelissimo ita dignissimo.

DN. LUDERO à STEMMEN, Ecclesiæ
Præzens. Pastori Vigilantissimo.

DN. PETRO HAGENIO, Ecclesiæ Syl-
feldensis Pastori meritissimo

*Dominis Mæcenatibus, Patronis,
Fautoribus ac Promotoribus suis humiliter, re-
verenter, observanter venerandis, nec non Pa-
renti suo æternum colendo*

Hanc dissertationem Philosophicam
inscribit

Johannes Hagenius,
Holf.

Cum DEO.

THESIS I.

AD veram & propriè sic dictam Scientiam ab-
solutissimam non solum objecti, sed & cognitionis
certitudo requiritur.

EXEGESIS.

Vulgatissimum est scientificè cognosci
non posse nisi solum id, quod absolute est necessa-
rium, & γὰρ ἀπλῶς ἐστὶν ἐπισήμη, τῆς ἀδύνατον
ἄλλως ἔχειν, Cujus enim simpliciter est scientia
id ut aliter se habeat, fieri omnino non potest.
Arles lib. 1. post. c. 2. Necessaria hæc objecti Co-
gnitio cum sufficiens sit ad objectum aliquod scibile denominan-
dum; Nec enim ex parte objecti præterquam invariabilis causæ &
causatorum connexio aliud quid requiritur; scientiæ unicuique esse su-
um & dignitatem scientificam largitur. Sic physica cum circa ea
cognoscenda versetur, quæ nullum humani arbitrii Imperium
agnoscendo certâ ac invariabili naturæ lege fiunt, scientiis annume-
ratur, iudicium idem esto de reliquis. Nec erronee. Quamvis
enim sic non ipsum Objectum, sed cognitio ejusdem in considera-
tionem veniat, attenditur tamen ea non ratione certi alicujus sub-
jecti, cuius in hæreat animo; Sed ratione 1. Possibilitatis quod ad
rem ipsam. Cum enim objecti necessariæ sint causæ & affectiones
utique apodicticum syllogismi medium suppeditant. 2. debitæ per-
fectionis; adæquanda enim perfecta objecti cognitio suo cognos-
cibili quod profecto non fit nisi necessarium objectum scientificè i. e.
apodicticè (ἡ γὰρ ἐπισήμη ἐστὶν ἕξις ἀποδεικτικῆ Arles ἠθικῶν
ἐσθμῆ lib. 5. c. 3.) cognoscatur. Ad hoc ipsum vero obtinendum
A 2 cognitio-

cognitionis certitudo, quam Thesis requirit, omnino est necessaria, quippe, cum scientia opinioni ex hoc ipso (scilicet ut indubium dubio) contradistingatur; Quod apertissimis hinc restatur Philosophus. Το ἐπιστητὴν καὶ ἐπισημὴν διαφέρει τὸ δοξασθῆ καὶ δοξῆς, ὅτι ἢ μὴ ἐπισημὴ καὶ δόλου καὶ δι' ἀναγκάσιον. Το δε ἀναγκάσιον ἔκ ἐνδεχέσθαι ἄλλως ἔχειν. ἐστὶ δε τὶνα ἀληθῆ μὴ καμόντα, ἐνδεχόμενα δε καὶ ἄλλως ἔχειν. δῆλον ἔν ὅτι πρὸς μὴ ταῦτα ἐπισημὴ ἔκ ἐστίν. (εἴη γὰρ ἀδύνατα ἄλλως ἔχειν τα δύνατα ἄλλως ἔχειν scibile autem & scientia differunt ab opinabili & opinione, quoniam scientia quidem universalis, & per necessaria. (necessarium vero non contingit aliter se habere) Planum igitur quod circa hæc quidem scientia non est, essent enim impossibilia aliter se habere, possibilia aliter se habere lib. 1. poster. c. 26. in quæ Aris verba rectissime hinc commentatur Toletus; Discrimen scientiæ & opinionis ex duplici parte sumitur: Ex parte eorum, quorum est scientia, & quorum est opinio: Quæ dicuntur scibilia & opinabilia, & ex parte ipsarum credulitatum, quæ per ipsos habitus adveniunt; quorum enim est scientia, semper necesse est ita se habere; quorum est opinio non semper necesse est ita se habere. Præterea per scientiam cognoscimus rem, quæ non potest aliter se habere, & simul scimus quod non potest aliter se habere.

TH. 2.

Certitudo cognitionis duplex est, materia & forma; utraq; ad veram & proprie sic dictam scientiam requiritur.

EXEGESIS.

Certitudo cognitionis Materia in eo consistit, ut certo cognoscenti constet, medium quod assumit demonstrationis, esse veram ac necessariam conclusionis causam; Et de hac Arist. & Toletus l. c. ex occasione explicite loquuntur. Consona illis sunt, quæ notavit Zabarella lib. de speciebus demonstrationis cap. 2. Quinq; Conditiones dixit Arles in Principiis potissimæ demonstrationis postulari, scilicet, ut sunt vera, immediata, priora, notiora & causa con-

se conclusionis: Has ego primus animadverti in duo genera esse
divisas: Aliæ namq; in ipsa res, aliæ non in re sed in animo demon-
strantis requiruntur: In ipsa quidem re postulatur, ut principia sint
vera & prima seu immediata & priora secundum naturam & causæ
conclusionis, h. e. causæ essendi. Hæ namq; omnes conditiones
Principiis adsunt etiam animo nostro non cogitante. In animo au-
tem nostro requiritur, ut Principia notiora conclusione habeamus,
& ut sint nobis causæ cognoscendi conclusionem. Idem paulo in-
ferius eodem capite. Harum demonstrationum illæ quæ ad ani-
mum demonstrantis pertinent in omni demonstratione, cujuscunq;
gradus ea sit, reperiantur necesse est. Nam sive effectum per cau-
sam sive causam per effectum sive quocunq; alio modo sciendi gra-
tia demonstremus oportet propositiones nobis notiores esse con-
clusionis & causas cognoscendi conclusionem, secus ea demonstra-
tio est inutilis, nec nomen demonstrationis meretur. Nec minus
huc faciunt quæ idem monet in Comment. in lib. 1. poster. c. 2. Ut
scientiam habeamus, requiritur hæc prior conditio, quæ à re sumi-
tur, ut rem cognoscamus per causam, propter quam est. Alte-
ram conditionem subjungit, quæ in animo postulatur, quando di-
cit (Et quod aliter hoc se habere non contingat) Nam animi quoq;
certitudo adsit necesse est, ut credamus rem sciram non posse aliter
se habere, sed invariabilem ac necessariam esse; Et ad hoc ita cre-
dendum inducti sumus à cognitione ipsius causæ. Hæc Zabarella.
Unde porro facile est colligere, quid statuendum sit de scientia il-
lorum, qui Authoritari Præceptoris fidem adhibentes de perquisi-
tione rei ipsius parum sunt solliciti, nimirum; Non censendos esse
scire, qui non sciunt se scire: Accipientem enim hæc ita esse ne-
cesse est monstrare, quod A inest ipsi C. per B. juxta Arist. lib. 1. po-
ster c. 15. vid. idem lib. 1. poster. cap. 6.

Certitudo cognitionis formæ in eo consistit, ut cerrè atq; in-
dubie cognoscenti constet formam, qua utitur argumentandi esse
necessariam atq; infallibilem, ita, ut Propositionibus hoc modo dis-
positis ex veris præmissis non nisi vera deduci possit conclusio. Eti-
amsi de hac formæ necessitate Philosophi in requisitis scientiæ men-
tionem explicite non faciant, putandum tamen non est, inutilem
ac supervacaneam eam æstimari, sed, cum peculiaris ejusdem confi-

deratio fit disciplinæ, quæ pro modo ac normâ sciendi agnosceatur, merito ut nota jam & extra controversiæ aleam præsupponitur. Quis vero sani iudicii unquam concesserit, posse hominem certum esse de sua cognitione, quod ea sit infallibilis, ac nihilominus de norma, ac regula, secundum quam solam examinanda est esse incertum? Contradictoria hæc utiq; sunt, atq; sic simul stare neutiquam possunt. Hæc intelligenda est necessitas in definitione syllogismi traditâ ab Arist. lib. 1. Top. cap. 1. συλλογισμὸς ἐστὶ λόγος ἐν ᾧ τῶν πᾶν ἔπειν πῶν κειμένων ἐξ ἀνάγκης συμβαίνει διὰ τῶν κειμένων Syllogismus est oratio, in qua positis quibusdam aliud ab iis quæ posita sunt *necessario* sequitur propter ea quæ posita sunt.

TH. 3.

Certitudo cognitionis formæ seu necessitas consequentiæ non per argumentationem sed per intellectum cognoscitur.

EXEGESIS.

Rectè Arles lib. 1. poster. c. 1. πᾶσα διδασκαλία καὶ πᾶσα μάθησις διανοητικὴ ἐκ προϋπαρχούσης γίνεται γνώσεως Omnis doctrina omnisq; disciplina intellectiva ex præexistente fit Cognitione. Quis enim non videt, cum ex alio per iudicium rationis quid deducitur (quod ipsum Arist. hic intelligere ex voce διανοητικὴ satis patet.) necessario prærequiri aliquid ante jam cognitum, & si apodictica esse debet conclusio, omnimodè certum ac ab omni falsitatis suspitione liberrimum. Hic vero si daretur processus in infinitum, nulla daretur certa scientia, nec enim prima daretur. cui cætera inniti possent, basis; Et sic incertum per æquè incertum ubiq; demonstraretur. Succurrit defectui huic intellectus, & ut visibilia luminosa suo proprio videntur lumine, sic prima omnis argumentationis principia absq; medio cognoscit; non per inductionem, sic enim de certitudine illorum nondum satis constaret, sed lumine intellectus planè immediato, sola intuitione. Distinguitur vero intellectus à scientia non infallibilitatis seu certitudinis, sed solius mediæ carentiæ; infallibilitate vel ipsam antecit scientiam, quod ex instituto, docet Arles lib. 2. poster. cap. 18.

TH. 4.

Certitudo Consequentia consistit in evolutione conceptuum.

Pro infallibili omnium Consequentiarum fundamento duæ poni solent regulæ, quæ communiter dicuntur Dictum de Omni & Dictum de nullo. Prior est; Quicquid de universali verum est, id etiam de quovis sub illo universali contento verum est. Altera est; Quicquid de universali verum non est, id etiam de quovis sub illo universali contento verum non est. Aristoteles sic Regulas has describit: Tum de omni dicimus quippiam prædicari, cum nihil potest subjecti sumi, de quo alterum non dicatur. Idem intelligendum est & cum de nullo dicimus quippiam prædicari. lib. *τῶν ἐπιπέδων* cap. 1. Ad quæ sic Dd. Connimbricenses in Commentario. Hinc ergo ducuntur duo Theoremata, quibus syllogismi omnes regulantur. Alterum est; Quicquid universim affirmatur de objecto aliquo, affirmatur etiam de quovis contento sub hujusmodi subjecto. Alterum; Quicquid universim negatur de subjecto aliquo, negatur de quovis contento sub tali subjecto. Prioris vis exercetur in primo & tertio modo primæ figuræ qui vocantur Barbara & Darii. Posterioris in secundo & quarto, qui dicuntur Celarent & Ferio. Ad hos autem quatuor cæteri omnes revocantur, ut ante monuimus & in progressu planum fiet. Hæc Connimb. L. c. Si accuratius has ipsas perspiciamus Regulas infallibilitatem consequentiæ ex ipsâ evolutione conceptuum constare videmus. Ex eo enim, quod subjectum quæstionis s. Conclusionis in universali subjecto contineri per minorem patet, prædicatum Majoris subjecto quæstionis s. conclusionis convenire certum est V. G. dum ratio humana ex eo quod omni homini convenit esse rationalem colligit Petro convenire esse rationalem quid aliud agit? quam quod universalem conceptum, quem pro vero agnoscit in partiales dividit conceptus, & sic intuendo universalem hanc Propositionem O homo est Animal simul concipit Petram, qui in universali homo comprehenditur, quod per minorem syllogismi ponitur, ex attributo universali animalis participare. Unde *ἀντιπα* patet nihil aliud syllogismo ejusmodi præstari, quam quod certum aliquod objectum in objecto universali comprehensum specificatur eidemq; universale attributum in specie applicatur. Eadem plane vis, idem sensus est dicti de nullo. Dum enim

enim

omni in majori propositione negatur ulli homini convenire esse lap-
idem & per minorem ponitur, Petrum contineri in conceptu universali
Homo, quid aliud exhibetur in conclusione, quam certus aliquis in
majori Propositione comprehensus nunc vero determinatus & spe-
sificatus conceptus, de quo nunc (in conclusione) negatur in particu-
lari, quod de eodem sed in universali unà cum aliis in Majori negabatur.
Et hinc omnes syllogismi tria hæc Regulativa agnoscunt Principia,
Primum est. Ex meris negativis sumptionibus nihil sequitur. Al-
terutra enim ponat necesse est subjectum quæstionis in subjecto uni-
versali, cui attributum quæstionis vel affirmatum vel negatum conve-
nire altera vel affirmat vel negat, contineri, cum certitudo conse-
cutiva, ut ex modo dictis evidens est, in evolutione conceptuum
solummodo sit radicata. secundum est. Ex meris particularibus sum-
ptionibus nihil sequitur. si enim, quod probatum est, C de A vel
affirmativè vel negativè prædicandum esse ex hoc fundamento certi-
sumus, quod A continetur in B, de quo in alterutra propositione,
C vel affirmativè vel negativè prædicatur, necessum est ut C de B uni-
versaliter vel affirmetur vel negetur. Nisi enim C de Omni B affirma-
tur non attribuitur prædicatum C omni illo quod est B. Et sic, quan-
do ratio evolvit universalem Conceptum B & deprehendit A compre-
hensum esse in universali conceptu B nondum tamen videt C ipsi A
esse attributum. Eodem modo serres habet in negativis. Alterutra
itaq; propositio in omni syllogismo ratione Consequentia est univer-
salis; Altera seu universalis seu particularis seu singularis etiam sit, quod
consequentia vim attinet, plane est indifferens, nec in eo quicquam
præter identitatem termini est spectandum; Termini cum necessa-
rio iidem sint repetendi, si quæstio est universalis necessario ponend-
um Quæstionis subjectum universaliter contineri in illo conceptu,
de quo in alterutra propositione, prædicatum quæstionis universaliter
vel affirmatur vel negatur; si vero quæstio sit particularis vel singularis
alterutra propositio, quæ subjectum quæstionis in universali conce-
ptu contineri vel affirmat vel negat, particularis vel singularis salvâ
vi consequentia esse potest. Hinc in prima figura, quæ simplicissi-
ma, perfectissima & reliquarum est demonstratrix, quatuor dan-
tur modi qui tamen omnes eandem habent vim Consequentia: Priores
duo minorem una cum Majore universalem habent, eorumq; prior
affirmat

affirmat posterior negat in conclusione; Uterq; ex eodem fundamento procedit, quia nempe, ut ex præmissis patet, prædicatum ejusdem de conceptu, qui includit subjectum Conclusionis, vel affirmatur vel negatur. Posteriores duo ab iisdem plane non discrepant, nisi solummodo diversa minoris quantitate, quæ tamen ut dictum est, rationem consequentiæ non variat. Patet etiam hinc, cur in legitimo syllogismo tres necessario requirantur, non plures nec pauciores, termini; Requiritur enim præter subjectum & prædicatum quæstionis terminus communis, cui in una propositione, prædicatum quæstionis universaliter convenire vel affirmatur vel negatur, & in alterâ propositione affirmatur inclusum esse. Hæc propositio quæ universaliori subjecto subjectum quæstionis inclusum esse affirmat in primâ figura semper est minor, & exinde in hac figura minor non potest esse negativa; hanc enim affirmare necesse est, ut ex antedictis patet. Sed & termini medii natura accuratius aliquantulo expendenda videtur. Dictum est, exinde de conclusionis veritate indubia, quantum quidem ad formale argumentationis attinet, constare, quod per minorem propositionem subjectum conclusionis in universali subjecto Majoris, cui prædicatum quæstionis convenire ponitur, contineri pateat. Suboriri forte cupiam dubium hic possit. An ergo nihil aliud, quam species de suis individuis aut genus de suis speciebus per argumentationem verificari quæat, cum hæc tantummodo universalioris & strictioris involvere respectum videantur. Attendendum hic est, per universale intelligendum non solum id, quod in ipsa essentiæ abstractione latius est, sed & id quod ratione alicujus proprietatis latiore seu communiorem involvit respectum. Nec latitudo illa censenda ex re significata sed ex modo significandi, quod in argumentatione tam quæ à priori quam quæ à posteriori procedit est observandum. sic si ex rationalitate potentiam loquendi de omni homine quis demonstrare velit Conclusio erit O. homo potest loqui, prædicatum in Majori propositione rationali attribuendum, subjectum vero quæstionis in subjecto majoris contineri per minorem affirmandum erit. Rem significatam hic si spectemus nulla omnino in utroq; termino latitudinis reperitur discrepantia; Minor

B

quippe

quippe propositio, quâ subjectum quæstionis in subjecto majoris Propositionis contineri ostenditur simpliciter est convertibilis; ut enim homo dicitur esse rationalis sic vice versa O Rationale rectè dicitur esse homo. Et hoc semper evenit, quando vel tota minoris termini essentia, vel conceptus ultimato eandem specificans seu determinans pro termino medio assumitur. Modum vero significandi quod attinet sufficientissima latitudinis discrepantia facile animadvertitur. Certè syncategoremato *Omne* quod ut demonstratum est subjecto Majoris propositionis præfigi debet, distributivum est; alias enim subsumptio fieri non posset; Et per consequens pro natura syncategorematis distributivi sub ea latitudine qua pluribus communis esse potest subjectum accipiendum esse indigitat. Unde *avm* patet, ut ut conceptus quidam universales ratione substratæ materiæ seu rei significatæ sub eadem latitudine abstrahant, id ipsum tamen non obstat, quin inter eosdem latitudinis discrepantia dabilis sit ratione modi significandi. Sic in proposito Exemplo ratione rei significatæ *Rationale & Homo* sunt termini convertibiles; prior tamen considerat essentiam illam in sese, indeterminatam linquendo quibus vel quot subjectis ea conveniens sit; Alter certam aliquam speciem, cui conveniens est, denotat, eiq; quod conveniens sit per minorem propositionem affirmatur. Quod vero minor propositio convertibilis est non formæ sed materiæ debetur; Alias enim quævis propositio universalis affirmativa simpliciter converti posset, quod experientia negat. Idem plane observandum in argumentationibus à posteriori, quando res ipsa per effectum notificatur. Notissimum est & tyronibus Logicæ. Propria quædam certæ alicui speciei ita convenire, ut planè cum eadem convertantur, i. e. soli, omnibus ejus individuis & semper insint. Alia propria quidem esse speciei cui tribuuntur, quatenus ex ipsa essentia fluunt, & sic accidentibus quæ externis causis esse suum debent, contradistinguuntur, non vero juxta eundem rigorem juxta quem ea quæ prioris generis sunt speciei suæ competunt. Discrepantia hæc exinde est, quia essentia in rebus creatis suo modo composita est, & sic quidem ut diversa subjecta in aliquo conveniant, in aliquo discrepent; sic enim quævis species cum ea, cui per differentiam

speci-

specificam contradistinguitur participat ex eodem genere. Quod ad propria strictè sic dicta ut illa quæ sunt prioris generis attinet, itidem subjectum quod ab iisdem denominatur in eadem latitudine cum ipsa specie constituunt. Cætera vero quæ non toti essentia secundum specificatum conceptum vel non nisi cum certa aliqua circumstantia comperunt, subjectum quod denominant quod ad rem ipsam latius constituunt. Tertium est Conclusio sequitur partem debiliorem, quod de debilitate ratione & quantitatis & qualitatis est intelligendum. Hæc itaq; ad declarationem veritatis Theseos propositæ in primâ figura sufficiant: Reliquæ duæ figuræ ad hanc reducuntur, & ex hac verificantur; Nec minus id de omnibus cuiuscunq; sint generis argumentationibus est observandum. Quod bono cum DEO in sequenti disputatione super hac ipsa materia demonstratum dabitur.

SOLI DEO GLORIA.

Ad

Prestantissimum atq; Doctissimum

DN. RESPONDENTE M.

M*ens tenebris submersa suis, nec nescia falli
Non falli & verum, scire sequiq; docet.
Non fallax felicitis opus! Deus ipse Laborem
Tam scitum multâ prosperitate bect.*

Quod vover

M. Johan Christoph Ottonis,

P. P.

Ad

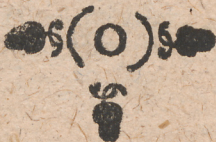
Ad
Clarissimum
DN. M. PRÆSIDEM
Fautorem, Amicum ac Commensalem
perdilectum.

Quæ nihil egregium nihil admirabile no-
runt

Parvæ animæ, residere domi vitamq; latendo
Fallere consvêrunt, se quicquam præter & agri
Nec sapiunt minimi, divinæ sortis egenæ,
Usq; adeo circum sedet atra in pectore nubes,
Quæ proferre pedem doctrinæ in florida præta
Invidet, & pulcro redimiri corpora seroto.
Acrior at contra incendit quas indolis ardor
Hæ rectè edoctæ cœlos imitantur & auras
Quæ motu gaudent jugi. Talis cluis OLDI
Ingens Pieridum decus, & non ultima fama
Holsaticæ Gentis, dum rursus scandere celsam
Festinas cathedram, & perfungi PRÆSIDIS alto
Munere, Perge ita, sic æternum nomen habebis.

*Boni ominis & affectus ergo
fac.*

M. Christianus Nifanius,
Dithmarsus.

specificam contradistinguitur participat e
 propria strictè sic dicta ut illa quæ sunt
 dem subjectum quod ab iisdem denom
 cum ipsa specie constituunt. Cætera vere
 cundum specificatum conceptum vel no
 cumstantia comperunt, subjectum quod
 ipsam latius constituunt. Tertium est
 debiliorem, quod de debilitate ratione &
 intelligendum. Hæc itaq; ad declaratio
 posita in primâ figura sufficiant: Reliqu
 cuntur, & ex hac verificantur; Nec minu
 sint generis argumentationibus est obi
 cum DEO in sequenti disputat
 materia demonstrat

SOLI DEO

Ad
Præstantissimum atq;
 DN. RESPON
Mens tenebris submersa su
Non falli & verum,
Non fallax felicitis opus! Deu
Tam scitum multâ prosper

M. Johan Ch

re. Quod ad
 attinet, itim
 latitudine
 i essentia se
 ta aliqua cir
 quod ad rem
 uitur partem
 qualitatis est
 Thefeos pro
 d hanc redu
 us cuiuscunq;
 quod bono
 ipsa

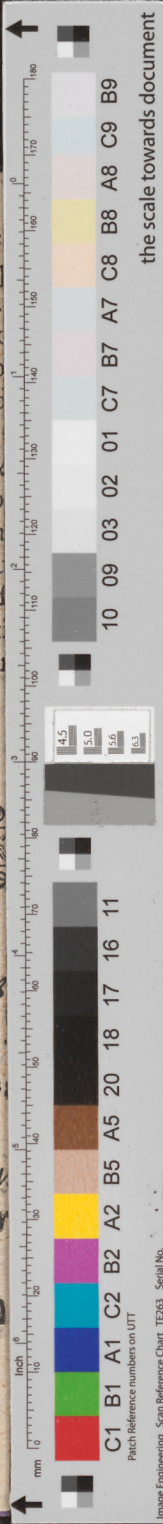
IA.

um
 TEM.
 falli
 docet.
 rem

quod vover
 Ottonis,
 P.

Ad

the scale towards document